

Könyvtári HírZengő

Baranya vármegyei könyvtárosok lapja

IX. évfolyam 1. szám

CSORBA
GYŐZŐ
KÖNYVTÁR

BARANYAI
KÖNYVTÁRELLÁTÁSI
SZOLGÁLTATÓ RENDSZER

„Hogyan legyünk zöld könyvtár?” – KSZR szakmai nap a Csorba Győző Könyvtárban

„Olyan lélekkel születtem, hogy mindig, mindenhol, mindenben más világokat keresek” – beszélgetés M. Kácsor Zoltánnal

**Két Hold, egy cél
– beszélgetés Bálint Oljával**

A baranyai közösségi krónikák

ISSN 2559-8767

9 772559 876009 >

2025. tavasz

„HOGYAN LEGYÜNK ZÖLD KÖNYVTÁR?” - KSZR SZAKMAI NAP

HÍRT ZENGÜNK!

Kedves Könyvtáros Kollégák!

Tavaszi számunkban összefoglalót olvashattok az idei első szakmai napunkról, mely a „zöld könyvtár” jegyében zajlott. Az előadások által szeretnénk felhívni a figyelmet a fenntarthatóságra, az ökológiai gondolkodás továbbadásának fontosságára. Ezt követően pedig két kiállítást ajánlunk számotokra és az olvasóknak, az egyik a Janus Pannonius Múzeum Néprajzi Osztályán látogatható *Atlantisz. Kis világok*, amely a 20. században eltűnt vagy kihalóban lévő falvokról ad láttelepet, illetve Kiss Gézaról tekinthető meg emlékkiállítás Kákicson, az egykori parókia épületében.

Két interjúval készültünk ebben a számban, az egyikben a Két Hold Kiadó egyik vezetőjével, Bálint Oljával beszélgettünk a könyvkiadói vállalásairól, a silent bookok fontosságáról a másikban pedig M. Kácsor Zoltánnal ismerkedhettek meg, aki a meseírói létről, az ihletforrásairól és legújabb meseregényéről is beszél. Ezután Kákics könyvtári szolgáltatóhelye mutatkozik be a Sellyei Ellátási Térségből. A Helyi érték rovat a baranyai községi krónikák történetével ismerteti meg minket. Végül pedig az első szerelemmel kapcsolatos szépirodalomból válogattunk nektek.

A szerkesztők

Kiadó:

Csorba Győző Könyvtár
7622 Pécs, Universitas u. 2/A.
Tel.: +36 72/501-690
<http://www.csgyk.hu>

Felelős kiadó:

Miszler Tamás igazgató

Főszerkesztő:

Mizerák Andrea
mizerak.andrea@csgyk.hu
+36 72/501-500/28014

Szerkesztők:

Csobán László, Gyántiné Kiss Kármén,
Pajor Zsófia, Simonfalvi Anita

Nyomda:

Sz. K. Stúdió Kft.
Számítástechnikai és Kiadványszerkesztő Stúdió
Felelős vezető: Pilláry Gábor

Megjelenik negyedévente, 300 példányban.

ISSN 2559-8767

TARTALOM

TUDÓSÍTÁS

4

„Hogyan legyünk zöld könyvtár?”
– KSZR szakmai nap a Csorba Győző Könyvtárban

7

Atlantisz. Kis világok –
kiállítás az eltűnt falvokról

8

Kiss Géza emlékkiállítás Kákicson

INTERJÚ

9

Két Hold, egy cél – beszélgetés
Bálint Oljával

10

„Olyan lélekkel születtem, hogy
mindig, mindenhol, mindenben
más világokat keresek” –
beszélgetés M. Kácsor Zoltánnal

BEMUTATKOZNAK KÖNYVTÁRAINK

12

Kákics könyvtári szolgáltatóhely

HELYI ÉRTÉK

13

A baranyai községi krónikák

14

KisSzínes

KÖNYVAJÁNLÓ

15

Első szerelem

Címlap: - Liebhauser János előadása közben – „Hogyan legyünk zöld könyvtár?” – KSZR szakmai napon
- Bimba Landmann: *Mi, kodamák* című könyvnek a Kodama figurája; Kép forrása: Kék Hold Kiadó

Képválogatás forrása: Csorba Győző Könyvtár

„Hogyan legyünk zöld könyvtár?” - KSZR szakmai nap a Csorba Győző Könyvtárban

KSZR szakmai programot rendeztünk *Hogyan legyünk zöld könyvtár?* címmel március 6-án a vármegyei szolgáltatóhelyek könyvtárosainak. Az idei szakmai napunk a zöld könyvtár témáját járta körül. A könyvtárak társadalmi szerepvállalásuk segítségével minél szélesebb körhöz tudják eljuttatni a fenntartható fejlődés, a zöld szemlélet, az ökológia és a környezetvédelem jelentőségének gondolatát.

A rendezvény vendége Farkas Krisztina permakultúra tervező és -oktató, Liebhauser János, a szekszárdi Illyés Gyula Könyvtár igazgatója, Nagyné György Viktória könyvtáros Harc településről, illetve Fischer Margit könyvtáros, a Csorba Győző Könyvtár munkatársa voltak. Az előadások után átadásra kerültek az „Év BKSZR munkatársa” díjak, ezt követően pedig két workshopon vehettek részt a jelentkezők.

A résztvevő vendégeket Miszler Tamás, a Csorba Győző Könyvtár igazgatója köszöntötte, első előadónk Farkas Krisztina permakultúra tervező és -oktató volt, akinek a *Permakultúra a munkahelyen: a könyvtár mint a radikális képzelet terpepe* című előadását hallgathattuk meg. Bemutatta, mi is az a permakultúra, a permakulturális tervezés, és hogy hogyan tudjuk ezt hasznosítani, felhasználni többek között a könyvtári gyakorlatban. A permakultúra koncepcióját Bill Mollison és David Holmgren dolgozta ki Ausztráliában az 1970-es években. Mollison meghatározása szerint a permakultúra „... egy fenntartható emberi környezetet teremtő tervezési rendszer”, melynek mintája az erdő és a természetes növénytársulások. A permakultúra keretei közt nem csak kerteket, hanem egész gazdaságokat, településeket, sőt munkahelyeket, épületeket és otthonokat is meg lehet tervezni. A könyvtár fontos színtere lehet egy permakulturális tervezésnek. A permakultúra kifejezés egy állandó vagy folyamatosan fenntartható mezőgazdasági rendszert jelent, amely az élet minden növényi, emberi, állati formáját támogató kultúra. Három fontos etikai alapelve van:

1. Törődj a Földdel: támogasd a földi élet minden formáját,
2. Törődj az emberrel: mindenki jusson hozzá az élethez szükséges erőforrásokhoz,
3. Szabj korlátot a fogyasztásnak, és a felesleget méltányosan oszd el.

Ezek az elvek közösségek megtervezésére is alkalmazhatók. A közösségeknek szükségük van inkluzív terekre a nagyvárosokban, ahol össze tudnak jönni az emberek, ahol kapcsolatokat, párbeszédet alakíthatnak ki. Ezekben a terekben megoszthatóvá válik a tudás és pl. a könyvtár is ilyen egy ilyen inkluzív tér. A permakultúra a természetes rendszerek regenerációjának mintájára igyekszik rendszerszintű, fenntartható és regeneratív gyakorlatokat meghonosítani az emberi közösségekben is. Ehhez egy újfajta ökológiai alapú érvrendszerre, radikális gyakorlatokra és képzelőerőre van szükség. A permakultúrának tizenkét tervezési elve van, ezek közül a legfontosabb a hosszú megfigyelés, értékítélet nélkül. A megfigyelt természetes mintázatok segítségével hasonlóan stabil mesterséges taxonómiákat hozhatunk létre. A mintázatok képekké vagy metaforákká válhatnak (pl. spirál, falevél, fraktál), melyek segítségével létrehozhatjuk a saját rendszereinket. Kertekben is megépíthetjük a természetes életközösségeket, ezeket a társulásokat guildnek (céh) nevezzük. A céh tagjai közösen, együtt dolgozva próbálnak egy adott célt elérni, munkát teljesíteni. A növények hasonlóan együttműködnek (pl. tápanyaggal látják el egymást, árnyékolnak, távol tartják a kártevőket) mert tulajdonságaikat, képességeiket a többi növény hasznárra fordítják. Ez olyan példa, amit a közösségszervezéshez is fel tudunk használni. Ezek után felmerül a kérdés, hogy a könyvtárban hogyan tudjuk fizikai és közösségi térsíkon mindezeket a dolgokat megvalósítani. Ahhoz, hogy a könyvtár, mint a városi ökoszisztéma fontos tagja növelni tudja a kapcsolatai számát, érdemes megfigyelnie és megértenie az általa szolgált közösség egyedi szükségleteit, referenciáit és kihívásait. A könyvtár, mint permakulturális rendszer tervezése egyszerre két síkon is történhet. Vonatkozhat a könyvtár fizikai terére, ugyanakkor a könyvtárnak a közösség többi tagjával fenntartott kapcsolataira is, fizikai, illetve szimbolikus terekben. A tervezési folyamatban elengedhetetlen a dolgozók és a látogatók bevonása, hiszen ők töltik itt a legtöbb időt. A cél nem csak a könyvtárépület ökológiailag fenntartható működése, de lehetővé kell tenni a komfortos, energiatakarékos munkavégzést és ösztönözni kell a kreativitást, támogatni a dolgozók érzelmi és fizikai jóllétét. A könyvtár nemcsak fizikai, hanem közösségi tér is. A megfigyelés fókuszában a dolgozók és a látogatók közötti interakciók, a szolgáltatások, a könyvtári munkához kapcsolódó tevékenységek, valamint a könyvtár tágabb, földrajzi, kulturális, etnikai, gazdasági kontextusa áll. Érdemes ezeket a megfigyeléseket különböző perspektívából elvégezni (pl. a dolgozók és a vezetés, a férfi és női, idősebb és fiatalok

szemszöge). Így sok információhoz juthatunk. A permakultúrára úgy is szoktak hivatkozni, mint a jótékony kapcsolatok tervezésének művészetére. A gondos permakulturális tervezéssel sok élőlényt (madarakat, rovarokat, embereket) vonzhatunk a könyvtárba és segítségükkel dinamikus és kreatív gondolatot ösztönző teret hozhatunk létre, a tervezésbe akár a helyi közösségeket is bevonhatjuk. Bill Mollison szavaival élve „a rendszer termékenységének csak a tervező képzelete szab határt”.

Következő előadónk Liebhauser János, a szekszárdi Illyés Gyula Könyvtár igazgatója volt, aki *Zöldkönyvtári körkép* címmel tartott előadást, melyben arról beszélt, hogyan vált a könyvtárunk zöld könyvtárrá, az IFLA által elnyert zöld könyvtári címhez vezető útról, az új könyvtár épületről, illetve hogy milyen tevékenységeket végeznek, mint zöld könyvtár. Az Illyés Gyula Könyvtár 2023-ban az IFLA Zöldkönyvtári Díj nagyprojekt kategóriájában (IFLA Ensulib Green Library Award Grand Scale Project) második helyezett lett, ezzel Magyarországon negyedikként szereztek zöld könyvtári címet. Idén januárban adták át a Szekszárdi Tudásközpont épületét, amely a fenntarthatóság jegyében épült. A zöld szemlélet már évek óta jelen van a könyvtár életében, mivel már több ökológiával, környezettudatos életmóddal foglalkozó előadást, fenntarthatósággal, környezeti neveléssel kapcsolatos programot tartottak. Nagy hangsúlyt fektetnek a természetvédelmi örökségük mellett a kulturális örökségük ápolására, továbbadására is. A zöld könyvtárrá válás folyamatában fontos volt a tapasztalatcsere, a jó gyakorlatok tanulmányozása, ezért a munkatársak több tanulmányúton vettek részt. Fontos lépés volt az öko-gyűjtemény kialakítása, mellyel hasznos információkat tudnak biztosítani az olvasóknak a klímaváltozás és a környezeti válság témakörében. Ugyanolyan fontos volt a zöld partnerekkel való együttműködés, illetve az ilyen kezdeményezésekhez való csatlakozás, mint pl.: a Passzold vissza teső (használt mobiltelefon visszagyűjtő kampány). A használt könyveket is hasznosítják, a hagyatékából, olvasói adományból származó vagy az állományból kikerült könyvek értékesítése lényegében a fenntartható gazdálkodás egy formáját jelentik. A zöldkönyvtári szemlélethez kapcsolódnak az újrahasznosító klubjaik, amelyek az intézményben működnek, pl. Zöldfonal - (Újra)alkotóműhely (ruhajavító workshop), illetve a Könyvtári Kreatív Műhely. Rendszeresen tartanak magbörzét és palántacserét, amely által létrejött egy közösség. A társadalmi felelősségvállalás részeként közös szemétyűjtő akciókat szerveztek a kulturális partnerintézményeikkel. A természetjárás évtizedes hagyomány a könyvtárunk életében. Eleinte csak a könyvtárosok kirándultak a gemenci rezervátumban, de később olvasóik csatlakozásával egy természetjáró közösség jött létre. Ezenkívül hátrányos helyzetű gyerekeknek foglalkozásokat, érzékenyítő tevékenységet, gyerekeknek ismeretterjesztő előadásokat tartanak. Az ifjúsággal kapcsolatos programjaik keretében elindult a Szekszárdi Ifjúsági Klub, melyből a Kamasz Írógárda és a Kamasz Alkotógárda is kinőtte magát. A könyvtár zöld törekvései, a fenntartható fejlődés el-

veinek, a nemzetközi és hazai zöldkönyvtári jó gyakorlatok megismertetése és alkalmazása logikus továbblépést jelent a KSZR számára, így kialakítva a megyei zöld összefogást. A települési partnerkönyvtárakat önkéntes alapon ösztönzik csatlakozásra a zöldkönyvtári kezdeményezéseikhez, eddig összesen tíz település könyvtára tette meg ezt. Országos szinten is keresték az együttműködés lehetőségeit. Szekszárdon évente zöldkönyvtári konferenciát szerveznek, a tatabányai könyvtár együttműködésével. A találkozón megfogalmazott Együttműködési Nyilatkozatot eddig nyolc könyvtár írta alá. Ennek eredményeként már jelen vannak a Vándorgyűléseken is, mint önálló szekció. Következő lépésként a zöld könyvtár definícióját és annak minősítését kellene meghatározni. Fontos cél lenne, hogy az összes ökológiában érdekelt szervezet a könyvtárat partnernek tekintse ezekben a zöld folyamatokban.

Harmadik előadónk Nagyné György Viktória könyvtáros, a Tolna vármegyei Harc településről érkezett, aki *Gondold újra Pécs* címmel tartotta meg előadását, amelyben konkrét példákat hozott arra vonatkozólag, hogy hogyan működnek ők, mint zöld könyvtár. Ennek alapelveit mutatta be a gyakorlatban, amelyek a fenntarthatóságra és a környezettudatosságra épülnek. A könyvtár 2022-ben csatlakozott a zöld könyvtár mozgalomhoz a szekszárdi Illyés Gyula Könyvtár felhívására. Az előadó elsődleges szempontként jelölte meg, hogy a könyvtárosnak magánemberként is környezettudatos gondolkodásúnak kell lennie, csak így érdemes elkezdni a zöld könyvtárrá válást. Célja, hogy csökkentse a könyvtári szolgáltatások környezetre gyakorolt hatását pl. a papírfelhasználás csökkentése, újrahasznosítással kapcsolatos kézműves foglalkozások, zöld témában programok, előadások szervezése. A könyvtárban kialakításra került egy „zöld” részleg, ahol a fenntarthatósággal, környezetvédelemmel kapcsolatos könyvek találhatóak. Ehhez a szekszárdi könyvtártól sok segítséget, javaslatokat, ötleteket kap. A harci könyvtárban aktív közösségi élet folyik, az óvodások és iskolások rendszeresen járnak foglalkozásokra. Kézimunka szakkör, versszakkör és a baba-mama klub is működik itt. A könyvtáros gyakran tart újrahasznosítással kapcsolatos foglalkozásokat különböző alkalmakhoz és országos kezdeményezésekhez kapcsolódva. Az előadás során rengeteg ilyen jellegű ötletet bemutatott, hogy egyes alapanyagokból milyen tárgyakat készítenek. Közösségeik egymásba fonódnak, a kézimunkaszakkör tagjai szívesen segítenek foglalkozások és programok alkalmával, közösségépítő ereje is van ezeknek. 2025-ben tervei között szerepel a magkönyvtár létrehozása, vízgyűjtő pontok kialakítása, komposztládák kihelyezése és a zöld napok életre hívása az újrahasznosítás jegyében.

Utolsó előadónk Fischer Margit, a Csorba Győző Könyvtár munkatársa volt, aki a *Zöld könyvtári szolgáltatások, környezettudatosság a gyakorlatban a Csorba Győző Könyvtárban* címmel tartotta meg előadását. Bemutatta az intézmény eddigi zöld könyvtári törekvéseit és a jövőbeni terveit vázolta fel. Elmondható, hogy a Csorba Győző Könyvtár magát zöldülő könyvtárnak tartja, hiszen az elmúlt pár évben már csatlakozott olyan

kezdemenyvezésekhez, mint pl. faültetés, virágültetés, illetve számos olyan program valósult meg, amely a környezet-tudatosságot tartja elsődleges szempontnak, pl. kézműves foglalkozások az újrahasznosítás jegyében, ökokuckó program, egészséges életmóddal kapcsolatos előadások, Könyvcseré, illetve a Retro könyvvásár. 2023-ban indult el a Könyvtári KisÖkos programsorozat, melynek kiemelt céljai közé tartozik az ökológiai gondolkodás, a környezettudatosság népszerűsítése. Ennek során könyvbemutatókon, családi programokon, ismeretterjesztő előadásokon és filmvetítésen vehettek részt az érdeklődők, amely nagyon népszerű volt, ezért átkerült a Belvárosi Fiókkönyvtárba, ahol kifejezetten zöld szemléletű programokat tartanak. A fiókkönyvtár részt vállal az iskolarendszeren kívüli oktatásban, kiemelt szerepet kap a zöld könyvtár-pedagógiai tevékenység, külön polcon kiemelésre került a zöld könyvtári állományrész és szelektíven gyűjtik a hulladékot. 2025-ben céljuk egy magkönyvtár létrehozása, elemgyűjtő pont kihelyezése és az udvaron magaságyás, illetve fűszerkert létrehozása. Ahhoz, hogy a Csorba Győző Könyvtár teljesen zöld könyvtár legyen, sokat kell még tenni, ezért életre hívták a Zöld könyvtári munkacsoportot. Feladatuk többek között a jövőkép megalkotása, egy fenntartható stratégia megfogalmazása és számos további céljuk van épületkorszerűsítés (pl. LED-es világítás), szemléletformálás (pl. szelektív hulladékgyűjtés), szolgáltatások (pl. magkönyvtár), állománygyarapítás (pl. ökológiai szakirodalom gyűjtése) és programok (pl. ismeretterjesztő előadások) terén.

Az előadások után és a szakmai nap zárásaként intézményünk átadta az „Év BKSZR munkatársa” díjat, amelyet a Szentlőrinci Ellátási Térséghez tartozó Mozsgó település könyvtárosa, Puskásné Horváth Éva kapott meg, valamint a referensek javaslatai alapján az ellátási térségek egy-egy munkatársát is elismertük kiemelkedő munkájuk alapján.

- A Könyvtárbusz 2. szolgáltatási helyei közül, Bogádról: Godóné Török Eszter
 - A Mohácsi Ellátási Térségből, Dunaszekcsőről: Schmidt Gabriella
 - A Pécsi Ellátási Térségből, Baksáról: Kovács Anikó
 - A Pécsváradi Ellátási Térségből, Fekedről: Harcos Nikolett
 - A Siklósi Ellátási Térségből, Bisséről: Farkas Beatrix
 - A Szigetvári Ellátási Térségből, Dencsházáról: Wolf Ferencné
 - A Villányi Ellátási Térségből, Lothárdról: Csóka Éva
- Délután a szakmai nap zárásaként a résztvevők két workshop közül választhattak, melyek a fenntarthatóság jegyében zajlottak. Az egyik a *Születésnap az Északi sarkon – Klímamese* – zenés, ismeretterjesztő, interaktív foglalkozás, melyet Papp Veronika zenei könyvtáros tartott. A másik pedig *Egy bőröndnyi mese* – papírszínház, melyet egy kreatív közös alkotás újrahasznosított anyagokból és tapasztalatcsere megosztása követett Gúth Csilla gyermekkönyvtárossal.

Mizerák Andrea – Csorba Győző Könyvtár

Atlantisz. Kis világok – kiállítás az eltűnt falvokról

A JPM Néprajzi Múzeumban 2024. október 17-től látogatható az *Atlantisz. Kis világok* című kiállítás, amely eltűnt vagy kihalóban lévő falvokról ad láttelepet.

A 20. század traumáinak egyike volt sok ezer település eltűnése. Az okok összetettek: hol társadalmi, hol politikai eredetű folyamatok, de előfordult, hogy természeti okok miatt pusztultak el e települések.

A kiállítás egy nemzetközi projekt része, több ország kutatóinak összefogásából valósulhatott meg. A pécsi múzeumban látható tárlat az első a sorban, melyet még négy kiállítás követ. A projekt célja kettős: méltó emléket állítani,

valamint felhívni a figyelmet arra, hogy nemcsak régen, hanem napjainkban is megtörténhet hasonló volumenű jelenség. A kiállítás során ismertetőszövegek, gazdag képanyag és a fennmaradt tárgyak segítenek a bemutatott falvak – Dolina, Korpád, Gyűrűfű, Derenk és Terján – emlékezetét megőrizni, emellett a települések múltját és jelenét, eltűnésük körülményeit is megmutatják. Izgalmas atmoszférát teremt a háttérben folyamatosan hallható, már-már lidérces zaj: a falvak egykori helyén hangfelvételeket rögzítettek. Vándor Andrea projektvezető úgy fogalmazott, ezek „az üresség hangjai”, amelyekből hanginstalláció készült.

A lengyel (ún. gorál) kisebbség által lakott, szlovák határ mellett található Derenk szellemfalu 1943-ban szűnt meg. A magyarországi lengyelek fontos emlékhelye, ahol a leszármazottak 1994 óta búcsút rendeznek. A kiállításon korabeli imakönyvek is láthatóak, de sajnos a gorál dialektusnak nem maradt írásos emléke.

A vajdasági Terján a II. világháborút átvészelte, de az '50-es évek fejlesztési koncepciójába nem fért bele: a hatalom úgy döntött, elárverezi a települést, a lakókat elköltözteti. A falu helyét már csak néhány temetői sír és fakereszt jelzi. A kiállításon hangsúlyos szerep jut Cs. Simon István terjáni születésű író emlékeinek, aki így fogalmaz: „Halványulnak az emlékek, pedig ha azok is szétfoszlanak, akkor végképp eltűnik a falu, de ameddig emlékezni tudunk rá, addig nem vész el teljesen.”

A Tolna vármegyei Dolina hanyatlása 1946-ban, a németek egy részének kitelepítésével kezdődött. A '70-es évek közepére eltűnt a település. Romos pincék, elbontott házak, valamint az egykori kápolna jelezték csak helyét. Szebényi Géza egykori lakos visszaemlékezése szerint édesapja fedezte fel 1975-ben, hogy a harang lekerült a toronyból. Tolvajokra gyanakodott, ezért fiával együtt elrejtette a harangot, beleengedték egy kútba, de az évek során teljesen eltűnt. A kápolnát is lebontották, 2000-ben vitték el az utolsó köveket, melyek a bátaszéki romkertbe kerültek. Szebényi Géza éveken át titokban tartotta a harang történetét, míg 2022-ben, széleskörű összefogás eredményeként sikerült a felszínre hozni. Megható látni a fényképet, amely azt a pillanatot örökíti meg, mikor először szólalt meg több mint 45 év után a dolinai harang, mely szintén Bátaszékre került.

A kiállítás egy térképen szemlélteti, hogy a Dél-Dunántúlon hány elásott harang került elő. A földrajzi elhelyezkedés kapcsán arra lehet következtetni, hogy a török pusztítás során igyekezett ily módon megmenteni a harangokat a falvak népe. A baranyai elásott harangokról Erdős Zoltán, a Csorba Győző Könyvtár helytörténeti gyűjteményének munkatársa tartott néhány éve egy előadást, melyet érdemes megtekinteni az intézmény Youtube-csatornáján.

Ma Ibafa külterületéhez tartozik az egykori Korpád település. A Kádár-korszak településpolitikája „nem fejlesztendő településként” határozta meg, 1978-ban teljesen megszűnt a falu. Területét mára teljesen visszahódította magának a természet, mindössze egy kőkereszt és egy kút emlékeztet, hogy ott egykoron civilizált élet volt. A tár-

ton egy nyitott vitrinben összegyűjtve láthatóak összetört cserepek, lábos, tubus. Ugyanakkor megkapó az a kiállított katonaláda, mely egykor egy korpádi lakóé volt, ma pedig újjászületve egy kisgyermekes család életében kap fontos szerepet. Máté Gábor, a PTE BTK Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék egyetemi adjunktusa – aki az Atlantisz-projektben is fontos szerepet vállalt – *Településkrizisek a községi krónikák alapján* című előadása a falu utolsó éveinek települési krónikái alapján megrázó képet mutat a kiürülő Korpádról, ez is meghallgatható a Youtube-on.

A kiállítás leggazdagabb anyagát Gyűrűfű adja. Ez nem meglepő, hiszen a falu a '90-es években ökofaluként újjászületett. A földrajzilag is közeli Korpádéhoz hasonló sorsot szánt neki a korabeli vezetés, ezért ez a település is a '70-es években elszorított falvak közé került. A '90-es években néhány lelkes ember azonban Gyűrűfűn találta meg azt a helyszínt, mely egy természetközeli életforma lehetőségét kínálta. Az új lakók igyekeznek használni minden maradványt, romos épületet, akár téglákat felhasználni, hiszen a körköröség, fenntarthatóság fontos pillére életmódjuknak. 2009-ben egy emlékkő is készült, amely az egykori lakókra tekint vissza. Szívmelengető látni egymás mellett azt a két képet, mely ugyanazt a pincét ábrázolja, sok-sok év különbséggel.

A kiállítás 2025. április 30-ig tekinthető meg a JPM Néprajzi Múzeumban.

Gyántiné Kiss Kármén – Csorba Győző Könyvtár

Kiss Géza emlékkiállítás Kákcison

Kiss Géza a Baranya vármegyei Kákcison született 1891-ben. 1915-től több mint 30 éven át szolgálta faluját lelkészi minőségben. A lelképásztori szolgálat mellett szerteágazó érdeklődése kiterjedt mindenre, ami ormánsági volt, legyen az népköltészet, népzene, néptánc, népviselet vagy népi díszítőművészet. Kákcics jövője iránti elköteleződése nem volt kérdés, hiszen négy öse is ormánsági lelkész volt.

Az 1916-ban megjelent, *Rajzok* című írásában már megjelennek azok a társadalmi, közösségi jelenségek, melyekkel később részletesebben is foglalkozik. Egy évvel későbbi cikkében már meg is nevezi a legnagyobb problémát, ami nem más, mint az ún. egykézés. Az egykézés a paraszti társadalomban kialakult születésszabályozási módszer. A kis földterülettel rendelkező családok nem szerették volna, hogy még jobban felaprózódjon a birtok, ennek érdekében nem született egynél több utód, sőt egyes esetekben lenézték azokat, ahol mégis. Életének legnagyobb részében e gyakorlat ellen szólalt fel, s küzdött azért, hogy ez – az egyébként nem csak Baranyát, hanem a haza sorsát érintő – fontos kérdés eljusson olyan döntéshozókhoz is, akik érdemben tudnak ellene tenni. Segítői és barátai ebben a küzdelemben a drámafői kötődésű Csikesz Sándor és az ezidőtájt Zengővárkonyban szolgálatot teljesítő Fülep Lajos református lelkész voltak. Az 1930-as években sorra jelentek meg kiváló szociográfiai művek Magyarországon, s azzal, hogy Kiss Géza cikkeiben kihangsúlyozta az Ormánság problémáit, egyre többen látogattak el „terepszemlére” tudósok, írók, falukutatók, így Kákcisra is. Járt nála többek között Bajcsy-Zsilinszky Endre, Kodolányi János, Féja Géza, Ortutay Gyula és Móricz Zsigmond is. Legismertebb műve, kutatásainak összegzése 1937-ben látott napvilágot *Ormánság* címmel, amely kötet máig is az egyik legfontosabb forrásdokumentum a téma kutatói számára. Az említett kötet tartalmaz egy szótárt, melyet 20 éven keresztül gyűjtött a szerző, de ennek kibővített változatát már nem tudta befejezni. Ezt a munkát végül Keresztes Kálmán végezte el, és a szerző 1947-es halála után pár évvel, 1952-ben jelenthetett meg az *Ormánsági szótár*. 2024. június 8-án az egykori parókia egyik szobájában *Kiss Géza Ormánsága* címmel nyílt egy emlékkiállítás, ami a lelkész életét és munkásságát hivatott bemutatni. Az emlékszoba négy sarkát az alábbi gondolatosság mentén rendezték be: az egyikben Kiss Géza családjáról és gyermekkoráról informálódhatunk fotók és történetek segítségével. Tovább haladva eljutunk az asztalig, ami a lelkész írói, alkotói oldaláról ad képet, az asztal felett az Ormánsággal

kapcsolatos könyvek közt is böngészhetünk. Kiss Géza hétköznapi lelkészi életébe enged betekintést a következő sarok, ahol különféle egyházi iratokkal is találkozhatunk, valamint a szerző népzenei gyűjtéseivel. Végül az utolsó sarokban jellegzetes ormánsági tárgyakat szemlélhetünk meg, amivel az *Ormánság* című munkája előtt tisztelgnek a kiállítás készítői. Az egykori parókia egyéb tereiben faliképeket, különböző installációkat (pl. a kemsei templom karzatkazettái), ormánsági fejfákat találhatunk. Az eligazodást információs és magyarázó táblák segítik. Az ormánsági világban elmélyülni vágyóknak, illetve természetjárók figyelmébe ajánlható a hét települést bejáró Kákcisi Kiss Géza-kerékpártúra is, melynek során megfigyelhetők a környék természeti szépségei, illetve a térség legnevezetesebb templomai.

Az emlékkiállításról további részletek itt találhatóak: <https://reformansag.hu/emlekhaz>

Csobán László – Csorba Győző Könyvtár

Forrás:

Achs Károlyné: *Az Ormánság szerelmese*
Koloh Gábor: „*Szántani lehet, de vetni nem muszáj*”
Kép forrása: <https://reformansag.hu/emlekhaz>

Két Hold, egy cél – beszélgetés Bálint Oljával

A Két Hold Kiadó nagyon izgalmasan indította kiadói munkáját, hiszen olyan művészi könyvekkel robbant be a piacra, ami a felnőttekre is nagy hatással van, nem csak a gyerekekre. Bálint Oljával, a kiadó egyik vezetőjével a könyvkiadói vállalásairól, a silent bookok fontosságáról és a PécsLit Kölyökre érkező két programjukról beszélgettünk.

– **A Két Hold Kiadót közösen alapítottátok gyerekkori barátoddal, Fenyvesi Orsolya művészettörténész, író, költővel. Mi hívta életre a kiadót?**

– Orsi hazatérve Bolognából mesélte nekem, hogy annyi jó könyv van, amit a nagy kiadók kockázatosnak tartanak megjelentetni, és olyan szívesen kiadná őket, és erre valahogy azt találtuk ki, hogy akkor alapítsunk saját kiadót. Gyerekkorunk óta jól tudtunk közösen projekteket életre hívni, és mindig nagyon élveztük, tudtunk csapatként jól működni. Előre lefektettük, hogy csak olyan könyvet adunk ki, ami mindkettőnk szívügye, és ha bármi gond van, azonnal jelezzük a másiknak. Eddig jól működik.

– **Az egyik legizgalmasabb kiadványotok a Térkép bárhova böngésző, ami 32 alkotó képeiből készült. Hogy jött az ötlet? Mi ennek a könyvnek a története?**

– Orsi fejéből pattant ki az ötlet. Ő a művészettörténész háttere miatt sok képzőművészt, illusztrátort ismer. Körbeküldött egy felkérő emailt ismerős alkotóknak, hogy küldjenek be alkotásokat szabadon, megkötés nélkül, térkép témában. Az volt a terv, hogy a lehetséges és egyéni világok kartográfiáját mutatjuk be, a képzelőerőt éltetve. Számos már elismert művész is örömmel részt vett a projektben. Fantasztikus, hogy ennyien vállalták, és létrejött ez a könyv, nagy büszkeségünk egyébként: bemutatja, milyen sok mindenhez találha-

tunk utat. Az alkotók is meg voltak elégedve vele, és nagyon élvezték. A kiadó indulásakor szerveztünk egy könyvbemutatót, ahol nagy részükkel személyesen is tudtunk találkozni és együtt örülni a könyvnek, nagyon jól sikerült este volt. Tervezünk hozzá még két részt, hogy kijöjjön a mesebeli 3-as: egy gyermeki kérdésfelvetés és az arra adott felnőtt válasz, ez közné össze a köteteket.

– **Úgy tudom silent book vonalon is elindul a Kiadó. Mese-nél erről is az olvasóknak? Miért tartjátok fontosnak a silent bookot?**

– A silent book magyarul szöveg nélküli képkönyv, egy olyan műfaj, amiben az alkotó kizárólag képek segítségével szövi a történetet. Mindezt együtt a néző-olvasóval, hiszen annak korábbi tapasztalatain is múlik, hogyan fog kibontakozni a történet. Ezek magas művészi kivitelezésű könyvek, melyek különleges élményt nyújtanak, mivel az olvasó szabadon alakíthatja a történet folyamatát, és a képek által ébresztett érzelmek és üzenetek mindenkire más és más hatással vannak, így más és más történetek jönnek létre. Nagyon izgalmasak a képkönyvek, számos országban óriási népszerűségnek örvendenek, pl. Olaszországban nagy múltja van, presztízs értékű egy silent book versenybe döntősként bekerülni, vagy éppen megnyerni azt. A nyertesek pénzbeli jutalmat kapnak és szerződnek velük a nyertes művük kiadására. Világszínvonalú az olasz verseny, Japánból, Dél-Koreából, az USA-ból jönnek ügynökök válogatni, és felmérni a terepet. Magyaroként 2017-ben Maros Krisztina *Milyen színű a boldogság?* című könyve volt döntős a Silent Book Contest nemzetközi versenyében, legutóbb pedig Rofusz Kinga *Otthon* című könyvéből készült animációs kisfilm nyerte el a BolognaRagazzi Crossmedia Award fődíját. A mi képkönyvünket Korcsog Réka jegyzi, akinek egyébként Rofusz Kinga a mestere. Nagyon tehetséges alkotó, ősszel különdíjas volt a Pagony Kiadó által szervezett Aranyvackor gyermekirodalmi és illusztrációs pályázaton. Nekünk is szívügyünk a magyar silent book kínálat növelése, hiszen még mielőtt szavaink lettek volna, az ember képekben gondolkodhatott. Feleme-

Térkép bárhova című böngészőből egy részlet

ló, szabad, és bizony kihívásokat is rejtő módja az olvasásnak a képekben való elveszés. Orsit a képek, a vizualitás költőként is mindig hajtotta. Mindketten fontosnak tartjuk a gyermeki vizualitás fejlesztését, és azt mi mással lehetne legjobban elérni, mint magas minőségű kép-illusztrációkkal. Azt látjuk, hogy szerencsére sok különleges könyvnek is jut hely a magyar piacon, ehhez szeretnénk mi is hozzátenni a magunk részét.

– **Két programmal is érkeztek a májusi PécsLIT Kölyökre, mire számíthatnak, akik Kovács Ágó Zsebmattó-workshopjára érkeznek?**

– Ágó a *Zsebkönyv* című könyvünk szerző-illusztrátora, és egy zsebleporellót fog készíteni a résztvevőkkel. Minden résztvevő megalkothatja a maga zsebt, elgondolhatja, ki ő, miket hord magával, milyen tárgyakkal azonosul... Önismereti játék is ez, és egy bájos tárgyban végződő örömteli alkotás.

– **És akik a *Mi, kodamák* könyvbemutatóra érkeznek? Egyáltalán, kik azok a Kodamák?**

– A kodamák a japán mitológiában az erdő jóságos szellemei, akik a sűrű erdőben és hegyekben élnek. Bimba Landmann könyvében szeretetreméltó és humoros kis lények. Egy éven keresztül követhetjük nyomon őket, amint a természetben végzik a dolgukat. Együtt élnek a növényekkel és állatokkal, megmutatják, hogyan kell harmóniában élni az erdővel. Akinek eddig nem volt kedve erdőbe járni, ezután biztosan lesz.

A kodamák emlékeztetnek minket arra, hogy milyen az erdővel együtt lélegezni, és kicsit elcsendesedni, hogyan vigyázzunk a körülöttünk lévő zöldre, akár az apró bogarakra, madarakra. A fesztiválon természetesen ezt, és a többi könyvünket is meg lehet majd vásárolni.

– **Mik a rövid és a hosszútávú tervei a kiadónak?**

– Egész egyszerűen szeretnénk minél több rendhagyó, bátor, különleges könyvet kiadni, segíteni utat találni az álmodóknak a közönséghez. Nagyobb részét magyar, kisebb részét külföldi alkotókkal. Természetesen ehhez az kell, hogy talpon tudjunk maradni.

– **Mit gondolsz a könyvtárak XXI. századi szerepéről?**

– Mi hiszünk abban, hogy az olvasás nem egy kihalófélben lévő hobbi. Hiszünk a jó minőségű, szép kivitelezésű könyvek jövőjében, hogy még sokáig lesz ezekre igény. A könyvtárak számunkra a kultúra fellelőjei, ahol mindenki megtalálja a számára érdekes és értékes tartalmakat. Fontosnak tartjuk a könyvtárak által szervezett programokat, ahol a gyerekek megtanulhatják, hogyan érezzék otthon magukat, hogy bárhol betérhessenek, ha szükségük van rá. Szuper, hogy ilyen vagány, ötletes könyvtárosaink vannak szerte az országban, akiknek szívügye a gyerekek megszólítása.

Simonfalvi Anita – Csorba Győző Könyvtár

„Olyan lélekkel születtem, hogy mindig, mindenhol, mindenben más világokat keresek” – beszélgetés M. Kácsor Zoltánnal

Az új regénysorozata első részével, *Az ötezer éves átok*-kal, és a nagyszerű *Zabaszauruszok*-kal érkezik M. Kácsor Zoltán a második PécsLIT Kölyök fesztiválra. A szerzőt a meseírói létről, az ihletforrásairól és legújabb meseregényéről kérdeztük.

– **Milyen meséket olvastál vagy hallgattál szívesen gyerekként?**

– Nagy a lista, ezért csak a teljesség igénye nélkül hirtelen a gyerekkoromból Csukás István *Pom-Pom meséi* és Tarbay Edének a *Kunkori és a kandúrvarázsló*-ja jutnak eszembe, mint nagy kedvencek. Később, kiskamaszként nagyon szerettem Erich Kästner *A két Lotti*-ját és Fehér Klára *Mi, szemüvegesek* című könyvét, kamaszként pedig bolondultam Tolkien *A babó* (új fordításában *A hobbit*) világáért. Biztos vagyok benne, hogy ennek a könyvnek a kincsen kotló sárkánya is hatással volt a *Zabaszauruszok* sárkányának, Leiszút Feliszútnak a megformálásában.

– **Hogyan dolgozik a meseíró? Hogyan telik egy napod?**

– Szerintem nagyon máshogy, mint ahogy az emberek gondolják. Nem az történik ugyanis, hogy reggel megiszom a kávémat, majd a gép elé ülök, és estig írom a következő könyvemet. Bár így lenne! A kávé mondjuk megiszom, a reggeli joghurtomat is megeszem, de egy mai írónak az irodalom mellett nagyon sokat

kell foglalkoznia az önmenedzseléssel (gondolom, nem csak az íróknak), ami mostanában nem ritkán heti két munkanapot is elviszi. Mit jelent ez? Azt, hogy napi szinten kapok leveleket vagy akár telefonhívást, a legtöbbször szerkesztőktől vagy könyvtárosoktól, tanároktól és olvasóktól. Először is ezekre válaszolok, de nem csak válaszolok: sokszor szövegek utógondozása, vagy író-olvasó találkozók miatt keresnek, amik mind gondos odafigyelést vagy/és szervezést igényelnek. Aztán ott van a Facebook oldalam, amin igyekszem beszámolni az új történeteimről, munkámról a követőknek. Ezekhez a tevékenységekhez teljesen más gondolkodásmód kell, mint egy regény megalkotásához, legyen az a történetkitalálás vagy a megírás fázisa. Régebben még igyekeztem minél hamarabb befejezni az egyik típusú munkát, és belefogni a másikba, de számomra ez a „kapcsolgatás” nagyon fárasztó. Így manapság szétválasztom őket külön napokra, és még csak véletlenül sem kezdek el szervezőmunkát, ha aznap egy születő regénnyel szeretnék foglalkozni. De talán még

izgalmasabb az olvasónak, mégis hogyan születik egy regény! Dióhéjban: először meg kell lennie a sztoriótletnek, amit én néhány hónapig, sokszor anélkül, hogy egy betűt is leírnék, mindig magamban hordok. Ezalatt a történet tartópilléreit, azaz a kezdetet és a lezárást, illetve a nagy váltásokat, fordulatokat találok ki, emellett pedig a szereplők karaktereit. Mikor úgy érzem, a mű meg fog állni a lábán, akkor leírok tömören mindent. Ezután egy újabb pár hónapos szakasz következik, amikor a történetet részletezni kezdem. Itt már a legapróbb fordulatokat is leírom, és rendszerbe szedem. Végül eljön az a pont, amikor már nem tudok többet hozzátenni, és elkezdem magát a regényt. Évente általában egy regényt tudok megírni.

– **Honnan merítesz ihletet a történetekhez?**

– Erre a kérdésre a legnehezebb felelni. A válasz nyilván komplex, nyilván sokat adtak hozzá a gyerekeim meg a sok, évtizedek alatt olvasott könyv, nézett film, mégis azt gondolom, hogy egyszerűen olyan lélekkel születtem, hogy mindig, mindenhol, mindenben más világokat keresek. Persze nem úgy kell elképzelni, hogy míg beszélgetünk, azt leszem, hol bukkan fel mondjuk egy rágógumiból fújót léggömb az égen, de az biztos, hogyha ezekbe a világokba nem menekülhetnék el nap mint nap, már rég megbolondultam volna a valóságtól. Különösen a mai világ valóságától, melynek eseményeit figyelemmel követem a hírportálokon. Mert hiába vagyok mese- vagy fantasy író, az élethez való alapvető dolgokat be kell szerezni.

– **Mennyire nehéz lezárni egy nagyon sikeres, sok részes meseregényt, mint a *Zabaszauruszok*?**

– Inkább úgy fogalmaznék, hogy kicsit szívszorító, hiszen Rilex, a tirexék nyolc évig voltak velem. De persze közben tudom, hogy úgyszólván végéig velem maradnak, nem beszélve arról, hogy nem zárom ki a folytatását.

– **A PécsLIT Kölyök fesztiválra nem csak a már említett *Zabaszauruszok* sorozattal, hanem az új könyveddel, *Az ötezer éves átok*-kal is érkezel. Mit lehet tudni erről a könyvről?**

– Azt hiszem, mindig is a fantasy és a sci-fi állt hozzám a legközelebb, és ezzel a sorozattal a fantasynak adózhatok. Nagyon szeretem az olyan történeteket, melyekben a valóság és a fantázia keveredik, és itt éppen ez történik. A regénysorozat első része, aminek *Az ötezer éves átok* a címe, egy lakótelepen játszódik, ahol a nyári szünetben három unatkozó kamasz véletlenül rábukkan a helyi régiségbolt titkárára, nevezetesen, hogy a Csodalámpás bolt nevű hely mélyén egy igazi dzsinn lakik. Ráadásul még közülük sem akármilyen, hanem történetesen a világ utolsó még élő dzsinnye! Persze a titokig vezető út elég kacifántos: szóba kerül addig a helyi maffiától az időutazáson át sok minden, mire a főszereplők életük egyik legnagyobb csapdájából, egy vízzel elárasztott szobából is valahogy kimenekülnek. Persze csak hiszik, hogy életük legnagyobb csapdájáról volt szó, mert ezzel belépnek egy olyan világba, ahonnan éppenséggel még lenne visszaút, de ugyan ki akarna visszatérni a sima hétköznapi világba, ha már egyszer belépett a nyúl üregébe, nem igaz? Arnold, Luca és Levi is így vannak ezzel, így ismerkednek a különc Ali bácsival és egy vékony, kamaszlánynak tűnő alakkal, Satnyáckával, akiről azonban nem mondanék többet, nehogy leljem a poént. Én mindenesetre remélem, hogy ennyi elég volt kedvcsinálónak, és hogy a könyv rátalál az olvasóira. Annyit

azért még elárulok, hogy én már a sorozat második részét írom, aminek egy része a Pokolban fog játszódni.

– **Min dolgozol most?**

Az utolsó dzsinn világát írom, építem, ami, főleg, ha az olvasók is megszeretik, még évekig így lesz.

– **Mit gondolsz a könyvtárak XXI. századi helyzetéről, feladatáról?**

A könyvtárak nagyon átalakultak ahhoz képest, amit még a gyerekkoromban tudtam róluk. A világ megváltozott, és a könyvek kölcsönzése mellett előtérbe került a közösségi terek fejlesztése, működtetése. Nagyon furcsa, de én például gyerekkoromban egyetlen író-olvasó találkozón sem jártam. Na, mondjuk most, felnőtt fejjel rendszeresen bepötlöm őket, de viccen kívül: nem lehet, hogy manapság több író-olvasó találkozó van, mint harminc-negyven éve? Vagy csak én érzem így? Mindenesetre nagyon örülök, hogy lehetőség van a szervezésükre, annak pedig még jobban örülnék, ha ez a jövőben is így maradna, mert nagyon fontos kulturális eseménynek tartom őket. Ugyanakkor látom, milyen nehéz a mai világban kultúrát szervezni, a kultúrára szponzort találni, mert mindenki könnyedén kielégítheti mindenféle történet- vagy játékszerűséget otthon a kutyuk előtt ülve, míg az online térben való találkozások lassan teljesen elnyomják a valós érintkezéseket. Az olyan intézményeknek, mint a múzeumoknak vagy a könyvtáraknak létfontosságú szerepük van ezen a téren.

Simonfalvi Anita – Csorba Győző Könyvtár

Kákics könyvtári szolgáltatóhely

„Ormánság. Ez a neve Baranya déli részén, a Dráva árvíz járta síkján, ligetes, erdős tájban, az alig észrevehetően kiemelkedő urmókra települt negyvenöt magyar falunak. Ennek északnyugati felében van a néhány száz lelkes Kákics.”¹

A települést az oklevelek 1410-ben említették először Kakykch néven. A településnév eredete bizonytalan, de feltételezések szerint a növényzetre utalhat, gyermekláncfűvel, szelíd-csorbókával benőtt területet jelenthetett.

A község Baranya vármegyében, Szigetvártól mintegy 20 km-re délkeletre található, a járasszékhely kisváros, Sellye szomszédságában. A településen élők száma 200 fő, amely az elmúlt években stagnálást mutat. Korösszetételére jellemző, hogy egyre magasabb a gyermekek aránya, mivel újra sok fiatal pár él a faluban.

Könyvtárunk 2015 óta működik a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerben. Az önkormányzat a Csorba Győző Könyvtárral partnerségben, könyvtárellátási szerződéssel biztosítja a kötelező feladatellátást. Szolgáltatásunk 2022-től a falu központi részén, felújított épületben kapott helyett, amely modernebb, akadálymentesített környezetet biztosít látogatóinak. A könyvtári nyitvatartás alkalmazkodik a lakosság és az olvasni vágyók igényeihez. A folyamatosan megújuló, akár olvasói kérésre beszerzett és egyes esetekben házhoz szállított könyvállomány, a havi és heti rendszerességű folyóiratok, valamint korlátlan internethasználat miatt egyre több olvasót vonz könyvtárunk. Mindemellett szívesen látjuk azokat a betérőket is, akik csak egy kis társaságra, beszélgetésre vágnak. Kiemelt feladatnak tekintjük a gyermekek olvasóvá nevelését, ezért kialakítottunk egy színes gyermekszekert is, ahol a kisebbek kedvükre nézegethetik a mesekönyveket, játszhatnak, rajzolhatnak, amíg szüleik a könyvtárban tartózkodnak. Rendszeresen szervezünk könyvtári programokat, neves ünnepekhez kapcsolódóan kézműves foglalkozásokat, sőt a nyári időszakban napközis tábort is.

Szülőházán emléktábla hirdeti, hogy „Itt élt és dolgozott, az Ormánság legjobb ismerője és tudós ismertetője”: Kiss Géza. Fia-

talként még a tanári pályához vonzódott, amikor azonban nyugdíjba kényszerült, édesapjának el kellett volna hagynia a kákicsi parókiát, az ország egyik legkisebb, pusztuló gyülekezetének lett a papja. 1915 novemberében foglalta el helyét és 1947-ig, haláláig hű maradt megnyomorodott híveihez. Hitt a hagyományok fontosságában és közösségformáló erejében, különösen egy olyan térségben, ahol a családmodell inkább a társadalmi kohézió ellen működött. A közösség összefogásáért folytatott munkájára emlékezve a térségben máig őrzik emlékét. Sírja a temető legöregebb tölgyfájának tövében látogatható.

2021-ben a parókia épületét a települést ért természeti katasztrófa (jégeső) szinte teljesen lerombolta. Felújítása 2024-ben fejeződött be. Azóta helytörténeti kiállításnak helyet adó múzeumként, gyülekezeti teremként és ifjúsági szálláshelyként működik.

Fábián-Bella Orsolya
Kákics Könyvtári Információs és Közösségi Hely

1. Kiss Géza: Ormánság, Gondolat Kiadó, Budapest : 1986. – p. 13.

HELYI ÉRTÉK

A baranyai községi krónikák

1971 márciusában a Baranya Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága 1972. január elsejétől a megye valamennyi települése számára – mint „aktuális községpolitikai és kulturális feladatot” – kötelezővé tette az ún. „községi krónikaírást”.

Az elmúlt év legfontosabb helyi eseményeiről összeállított szöveges és képes beszámolókat minden évben március 30-ig kellett eljuttatni a Baranya Megyei Levéltárnak.

A kezdeményezés nem volt teljes mértékben megyei találmány. Az 1960-ban alapított Magyar Honismereti Szövetség kezdettől ösztönözte, hogy a különféle kisebb közösségek – üzemi, munkahelyi brigádok, iskolák vagy éppen a Kommunista Ifjúsági Szö-

vetség helyi bizottságai – vezessenek naplót, „krónikát” a csoport életének jeles eseményeiről, mindennapjairól, mikroszinten dokumentálva a „szocialista fejlődést”. A kommunizmus nagy hőseinek sztálini panteonja mellett (esetenként azzal szemben) ugyanis a hrucsovi (és kádári) történetpolitika a proletárforradalom és a második világháború helyi történéseire és főszereplőire kívánta irányítani a figyelmet, hangsúlyozva, hogy a saját mikro-közösségeikben tevékeny „kisemberek” is a „szocializmus építői”. E történetpolitika korábban nem látott aktivitást eredményezett a „felszabadulást” követő fejlődés helyi változatainak feltárása iránt érdeklődő tudományos és amatőr történetbúvárok körében.

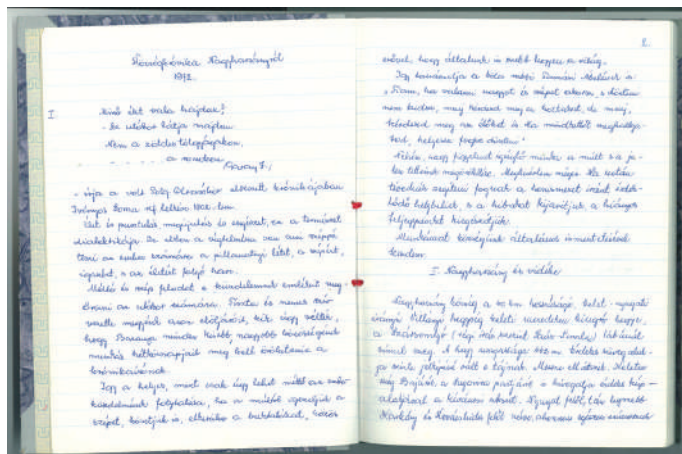
A helytörténet-kutatás és -írás intézményes támogatói között – a Honismereti Szövetség és a Történelmi Társulat mellett – hamar megjelentek a megyei levéltárak és múzeumok is, amelyek kezdetben a magánszemélyeknél lappangó történeti források – levelek, régi használati tárgyak, a népviselet egyes darabjai, illetve tágabb értelemben a helyi hagyományok, szokások – gyűjtésébe kapcsolódtak be.

A honismereti mozgalmon belül a települési krónikák elkészítését egyfajta alulról szerveződő kezdeményezésként képzelték el, művelődési házakban megalakuló helytörténeti szakkörök öntevékeny foglalatosságaként. Ennek megfelelően az, hogy egy település belefogott-e egyáltalán közelmúltjának feltárásába és dokumentálásába, elsősorban az érdeklődő közösség meglététől függött. Így például készültek falukrónikák Borsod, Hajdú, Szolnok, Nógrád, Somogy és Vas megyében is. Pest és Baranya megyében a megyei levéltár vállalta magára a krónikaírók patronálását, a krónikaírás intézményesítését azonban csak utóbbinak sikerült elérnie.

A Baranya Megyei Levéltár a hatvanas évek végétől, s még látványosabban Szita László 1971-es igazgatói kinevezését követően markáns helytörténeti-tudományos programmal lépett fel, amelynek a levéltári évkönyv és a megyei monográfia-sorozat elindítása vagy éppen a községtörténeti adattárak összeállítása mellett szerves részét képezte a községi krónikaírás intézményesítése is. A Baranya Megyei Levéltárnak ugyanis – az országban egyedülként – sikerült elérnie, hogy a megyei tanács kötelezővé tegye a községek számára az év legjelentősebb eseményeit dokumentáló krónikák elkészítését, s ehhez – ugyan a helyi költségvetések terhére, de – anyagi keretet is biztosított. Ha az egyébként „alulról szerveződőnek” tervezett kezdeményezés „államosításának” van is némi pártállami utóíze, tény azonban, hogy a Végrehajtó Bizottság határozatának köszönhetően a hetvenes-nyolcvanas években Baranyában egy országosan is páratlan forrás csoport keletkezett, amely más megyékkel összehasonlítva – mennyiségi tekintetben legalábbis bizonyosan – felülmúlja az öntevékeny-műkedvelő krónikaírás korabeli teljesítményeit.

A Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Vármegyei Levéltára őrizetében jelenleg 869 doboznyi (valamivel több mint száz iratfolyóméternyi) községi krónika található, döntő többségük 1972 és 1990 között keletkezett. A pártállam és a tanácsrendszer bukását követően a megyei tanács határozata is hatályát veszítette, ezt követően pedig a levéltár erőfeszítései a krónikaírás immár önérdekű folytatására nagyrészt kudarcot vallottak (ismeretes, hogy néhány településen ezt követően is folytatták a krónikák összeállítását, ezek azonban a legtöbb esetben már nem jutottak el a levéltárba). Az első évben, 1972-ben a megye 307 települése küldött be krónikát, a későbbiekben azonban előfordult, hogy egyes községek elmaradtak egy-egy év összeállításával. A beküldők között azonban nem csak községeket találunk: Szigetvár már 1972-ben kedvet kapott saját krónikája elkészítéséhez, Siklós pedig a városi rangra emelkedése után is folytatta az írást. Utóbbi az egyetlen, amely a mai napig évente eljuttatja krónikáját a levéltárnak.

De pontosan hogyan is néz ki egy baranyai községi krónika? Krónikaírásról beszélünk, de ugyanolyan jogos, ha azt mondjuk,

Részlet a nagyharsányi krónikából (1972)

a krónikákat összeállították. Egy éves krónika ugyanis három részből állt. Az első, a hagyományos jellegű *évkönyv* a történések kronologikus sorrendjében, a dátumok pontos megjelölésével sorolta a község életének legfontosabb eseményeit – gyakran a szilveszteri multságok fáradalmainak felemlegetésével kezdődött. A feljegyzendők közé tartoztak például a május elsejei vagy anyák napi ünnepségek, az iskolai tanévnyitók és tanévzárók, bármilyen társadalmi vagy kultúrprogram (a véradás, neves előadók vagy helyi tehetségek fellépései), az építkezések és infrastrukturális fejlesztések (akár az is, ha új menetrend szerint járt a busz), de sok településen a gyermekszületés vagy a lakók el- és beköltözése is, és szinte mindenhol az időjárás alakulása: az első hó vagy az elviselhetetlen kánikula (ami a hetvenes években 33–34 fokot jelentett).

A krónika második része az *évvégi összegzés* volt. E néhány oldalas összefoglalóban a krónikaíró immár rendszerezetten, gyakran fejezetekbe szedve tekintette át a község életének éves alakulását, közölte annak legfontosabb adatait (a könyvtárból kikölcsönzött kötetek számától a termelészövetkezet évi mérlegéig). De feladata volt, hogy a puszta felsorolásnál túl értse: vegye számba a település előző évi teljesítményeit, hasonlítsa össze a korábbiakkal, vázolja fel a jövőbeli perspektívákat, meséljen a lakókról, örömeikről és nehézségeikről, adjon hangot véleményeiknek.

A harmadik rész, az ún. *dokumentumgyűjtemény* rendkívül változatos forrásokat tartalmazhatott. A krónikaíró ide gyűjtötte a lejegyzett eseményeket dokumentáló fényképeket, sajtó-tudósításokat, egy-egy rendezvény meghívóját, plakátokat, de a nyolcvanas években olykor hang- és videófelvételeket is csatoltak a levéltárba küldött krónikákhoz. A jelenkori helytörténészek számára az egyik legértékesebb forrás csoportot kétségkívül a fotók jelentik, amelyek kivételes bepillantást nyújtanak a Kádár-kori kistelepülések hivatalosan ritkán, vagy csak eseti jelleggel dokumentált mindennapjaiba. A krónikákhoz csatolt fényképeken ugyanis nem csak a falusi majálisok, az úttörőnyakendős iskolai rendezvények vagy a szüreti bálók, tehát a közösség ünnepi és kivételes pillanatai elevenednek meg. A krónikaírók megörökítették a termelészövetkezetekben, a földeken végzett munka hétköznapi mozzanatait, a kalákában épített új családi házakat, a társadalmi munkában megtisztított utcákat, a nem-

HELYI ÉRTÉK

A szárászi klubkönyvtár épülete (1977)

régiben megvásárolt Trabantokat, egy jégeső pusztítását, de az óvodai csendespihenő pillanatait is.

Bár a krónikák elsődleges feladata az volt, hogy dokumentálják a községek „szocialista fejlődését”, a krónikások mégis elsősorban közösségük történetét írták meg, egy település-biográfiát készítettek, és ezt nem mindig a kádári történetpolitika

csapásirányainak megfelelően tették. A Lenin-képek előtt ünnevelt november hetedikék, a vörös csillagos emlékmű-avatások, a falusi szocializmus vizuális reprezentációi mellett így kerülhetek rögzítésre például a hittanbeíratások napjai, a templomfelújítások, vagy az első október 23-i megemlékezések. A fejlődés helyett pedig olykor a kádári településfejlesztés visszasságai, a bekötőutakért, munkahelyekért vagy az iskola fennmaradásáért folytatott küszködés, és az elnéptelenedő, majd teljesen eltűnő települések utolsó napjai tárulnak fel.

„Mi (...) nem kész történeti munkát adunk az olvasó kezébe, a jövő számára, forrást teszünk a kutató asztalára” – fogalmazott Bezeredy Győző, a levéltár krónikaírást szervező munkatársa 1975-ben. S valóban: a községi krónikaírás megszervezésével a levéltár egy számára korábban ismeretlen feladatot vállalt. A történeti értékű iratok őrzőjéből e források megkeletkezésének ösztönzője, sok esetben társszerzője lett. A baranyai községi krónikák páratlan bepillantást nyújtanak a hetvenes-nyolcvanas évek miliójébe, a kádári ünnep- és mindennapokba, s most már csak a Bezeredy által megjövendölt kutatóikat várják.

Dr. Polyák Petra

főlevéltáros, igazgatóhelyettes

MNL Baranya Vármegyei Levéltára

Képek forrása: MNL Baranya Vármegyei Levéltára

KISSZÍNES

Hétágfa tanösvény

A Hétágfa tanösvény Kistótfaluban igazán különleges és sokszínű élményt kínál mind a természetet kedvelők, mind a családok számára. A 2020-ban átadott ösvény a különböző természeti elemekre építve, interaktív módon vonja be a látogatókat, így nemcsak egy kellemes sétát, hanem igazi tanulási és feltöltődési élményt is nyújt. A 2,5 km-es útvonalat a természethez közelítő élményeken keresztül lehet végigjárni, amely során minden korosztály számára különböző feladatok és témák állnak rendelkezésre.

Az öt elem – föld, víz, fa, levegő, tűz – köré épített állomások mindegyike más és más élményt nyújt, és segít jobban megérteni a természet összetettségét, megtapasztalni a szépségét, gazdagságát. A gyerekek játékos feladatokon és meséken keresztül találkozhatnak, kapcsolódhatnak a természettel, míg a felnőttek pihenésre, relaxációra és önismereti tanulásra is lehetőséget kapnak, akár jógázás, meditáció vagy alkotó tevékenységek formájában. A különféle tematikák, mint a Meseösvény, az Életerő ösvény, a Hely szelleme vagy a Természet-művészet ösvény mindegyike más megközelítésben engedi átélni a látogatóknak a természet csodáit. A Hétágfa applikáció, amit a látogatók ingyenesen letölthetnek, remek segítséget nyújt a tematikus útvonalak megismerésére, hogy még gazdagabb élményt nyújtson a Kistótfaluból a Hétágfa Ligetig tartó séta.

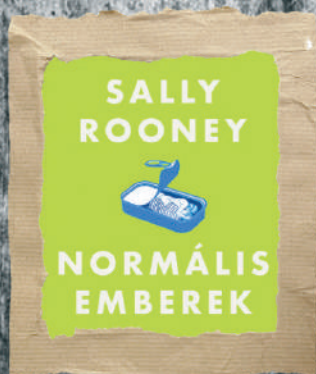

A tanösvény ideális lehetőséget biztosít csoportos túrákra is, legyen szó óvodás és iskolás csoportokról, vagy akár természetjárókról, hiszen az ösvényt megálmodó Hétágfa Egyesület tagjai komplex túravezetéssel várják az érdeklődőket. Ez egy remek lehetőség arra, hogy a látogatók megtapasztalják a természet szépségét, miközben tanulnak, pihennek, töltődnek és élményekkel gazdagodnak.

További információ: <https://www.facebook.com/hetagfa>

Pajor Zsófia – Csorba Győző Könyvtár

AZ ELSŐ SZERELEM...

FONTOS ELÉRHETŐSÉGEK

Ellátási Térség	Referens	E-mail	Telefon
Mohácsi Ellátási Térség	Schmidt-Kovács Diána	fiestadiana@gmail.com	+36 20/389-9323
Pécsi Ellátási Térség	Mizerák Andrea	mizerak.andrea@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28014
Pécsvárad Ellátási Térség	Gyurák Orsolya	gyurak.orsolya@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28015
Sásdi Ellátási Térség	Umana Elena	umanaelena@gmail.com	+36 72/475-663
Sellyei Ellátási Térség	Erdősi Alexandra	erdosi.alexandra@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28015
Siklői Ellátási Térség	Kiss Adrienn	kiss.adrienn1985@gmail.com	+36 72/579 -125
Szentlőrinci Ellátási Térség	Bali Máté	bali.mate@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28014
Szigetvári Ellátási Térség	Vasvári Gergely	wasvary@gmail.com	+36 73/311-407
Villányi Ellátási Térség	Tóth Balázs	toth.balazs@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28104
Könyvtárbusz 1.	Csobán László	csoban.laszlo@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28097
	Molnár Ferenc	molnar.ferenc@csgyk.hu	
Könyvtárbusz 2.	Somogyi Krisztina	somogyi.krisztina@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28097
	Nagy László	nagy.laszlo@csgyk.hu	
KönyvtárMozi; Nyilvános könyvtárak	Márkus István	markus.istvan@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28035
Rendezvényszervezés	Pajor Zsófia	bkszr@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28058
	Szeifer Csaba	bkszr@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28058
Informatika	Urvald Péter	csgyk.it@gmail.com	+36 72/501-500 / 28065
Folyóirat reklamáció	Dériné Földi Katalin	fodi.katalin@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28035
Beszerezés, feldolgozás	Bali Judit	bali.judit@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28035

FILMPAKKOK GYEREKEKNEK

A fecske meg a szalmaszál

A hazudós egér

A hetvenkedő sün

A kevély kiskakas

A Pál utcai fiúk

A walesi bárdok

Boltosmesék

Magyar népmesék I.

Mesék Mátyás királyról

Mesél a kő

Mondák a magyar történelemből

Rege a csodaszarvasról

Szent Péter esernyője

Szörnyeteg Lajos
jaj de álmos

Vacskamati virágja

Vízipók-csodapók

FILMPAKKOK FELNŐTTEKNEK

A Pendragon legenda

Állami Áruház

Az ötödik pecsét

Csinibaba

Hyppolit, a lakáj

Macskajáték

Megáll az idő

Mephisto

Moszkva tér

Régi idők focija

Rokonok

Szamárköhögés

Szegénylegények

Szerelmem

Szindbád

Tízezer nap